

<http://uard.bg>

New Knowledge Journal of Science

Списание за наука „Ново знание“

Academic Publishing House "Talent"
University of Agribusiness and Rural Development - Bulgaria

Академично издателство „Талант“
Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

PREREQUISITES FOR DEVELOPMENT OF SPA TOURISM IN BULGARIA

Manuela Vucheva

University of Agribusiness and Rural Development – Plovdiv, Bulgaria

Key words:

tourism
spa
wellness

Abstract

The demand for spa tourism in Bulgaria has increased 3 times in the last five years. Worldwide demand for spa for travel increased 2 times since 2004. Indications show that spa tourism is developing in a positive direction, both in Bulgaria and abroad. In Bulgaria there are 25 spa destinations where there are hydromineral fields and complexes for accommodation and rest. The paper provides key conclusions in relation to the development of spa tourism in Bulgaria and recommendations for improvements in marketing and advertising and combination with other types of tourism.

ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СПА ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Мануела Вучева

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Ключови думи:

туризъм
СПА
уелнес

Резюме

Търсенето на СПА туризъм в България е нараснало 3 пъти за последните 5 години. В световен мащаб търсенето за СПА с цел пътуване е нараснало 2 пъти от 2004 г. насам. Индикациите сочат, че СПА туризмът се развива в положителна насока, както в България, така и по света. В България има 25 СПА дестинации, в които има хидроминерални находища и комплекси за настаняване и почивка. Разработката прави основни изводи във връзка с развитието на СПА туризма в България и препоръки за подобрения в маркетинга и рекламата и комбиниране с други видове туризъм.

ВЪВЕДЕНИЕ

Историята на СПА философията датира още от Древен Рим. Познатите и до днес Римски бани се появявали на територията на цялата империя и впоследствие еволюирали в комплекси за отмора и развлечения, подобни на съвременните СПА комплекси.

Друга хипотеза споменава белгийският град Спа, прочут с горещите си минерални извори, за които се вярвало, че имат лечебни свойства.

Съкращението SPA – „Sanus per Aqua“, се превежда в литературните източници като „здраве чрез вода“. Силата на минералната вода е добре позната с

лечебното си въздействие върху тялото и духа на човека. СПА философията изповядва именно това – отпускане, релаксиране на тялото и пречистване и успокоение на ума. В България има около 800 вида минерална вода, което я прави държавата с най-голямо разнообразие в света. Според химичния си състав водата е подходяща за лечение и профилактика на различни заболявания, но никога не е излишна и за всеки здрав човек, който просто иска да релаксира. Здравословната СПА програма се основава на четири компонента, които имат влияние върху душевното и физическо състояние:

- Физическа активност – Движението осигурява на тялото здраве и сила, а свежият въздух и чистата околна среда подобряват цялостно организма.
- Хранене – Храненето на първо място трябва да е балансирано. Вкусът, консистенцията, ароматът и свежестта на съставките допринасят за удоволствието, което човек изпитва от храната. Затова някои от СПА процедурите включват и полезни и тропически плодове, благоприятстващи обмяната на веществата. СПА кухнята се основава на натурални храни, витамини и подправки, приготвени така, че да се запазят естествените съставки, витамини и аромат. Приемът на много вода и течности също е много важен за природосъобразния начин на живот.
- Спокоен ум – Енергията на тялото се зарежда чрез почивка, медитация и тактилни усещания. Затова процедури, като масаж с вулканични камъни, рейки, рефлексотерапия, йога, спомагат за балансирането на биоенергията в тялото и освобождават от безпокойството и стреса.
- Лице и тяло – Натуралните продукти, които се използват за процедурите за лице и тяло подобряват вътрешното състояние и визията и възстановяват връзката с природата.

СПА елементи

Елементите на СПА философията са четирите основни – вода, огън, въздух и земя.

Вода – всички терапии, които се извършват чрез минерална вода – басейни, хидромасажни вани, терапии с водорасли, морска сол и лечебна кал.

Огън – тук спадат процедурите, които пречистват тялото от токсини чрез загряване и изпотяване – сауна, парна баня, термо терапии и др.

Въздух – терапии, свързани с въздействието на чистия въздух върху кожата на лицето и тялото. Включват се всички разкрасителни и хидратиращи

процедури за лице и тяло – подмладяване, пилинги, регенерация, озонотерапии.

Земя – лечебни терапии с продукти от земята – билки, цветя, растения, почва. Това са широко популярните медо и винотерапии, ароматерапии с етерични масла, билкови и плодови маски и масажи с вулканични камъни.

Най-подходящата процедура за себе си човек може да избере според зодията си. Всяка зодия принадлежи на един от тези четири елемента, така че би могъл да пробва или да започне с масаж от своя елемент.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА СПА ПРОЦЕДУРИТЕ

За кого е подходящо СПА?

СПА процедурите са подходящи както за мъже, така и за жени. Противно на общоприетото схващане, че със СПА се гледят най-вече жените, се оказва, че процентът на посетителите е приблизително еднакъв от двата пола. СПА центровете посещават често и двойки, които се ориентират към процедурите, които са по вкуса им. Най-предпочитаните процедури са класически масажи и терапии за лице и тяло и далекоизточни масажи, по-рядко се поръчват терапии с шоколад, мед или вино. И жените, и мъжете предпочитат да бъдат поверени в ръцете на жени. Във всеки специализиран СПА център има и специалисти – лекари, дерматолози, рехабилитатори, които могат да препоръчат най-добрата процедура на клиента според здравословното му състояние. Има терапии, които са противопоказни за хора с проблеми със сърдечносъдовата система. Например такива терапии са тези със загряване на тялото – сауни, парни бани и др. Влизането в минерален басейн не е желателно след употреба на алкохол или при отпадналост и преумора.

Таблица 1. Къде какво се лекува в България

Опорно-двигателен апарат	Дихателна система	Сърдечно-съдова система	Полова система	Нервна система
Баня (Банско)	Сандански	Вършец	Кюстендил	Баня (Банско)
Баня (Пловдив)	Велинград	Банкя	Поморие	Велинград
Баните	Вонеща вода	Велинград	Вонеща вода	Вършец
Девин	Нареченски бани	Св. Константин и Елена	Велинград	Девин
Павел баня	Златни пясъци		Хисаря	Добринище
Поморие			Нареченски бани	Старозагорски бани
Сапарева баня				Хисаря
Старозагорски бани				Шипково
Стрелча				Чифлик
Шипково				
Чифлик				

Източник: <http://www.bgvakancia.com/>

Колко струва една СПА почивка?

Проучванията показват, че цената на нощувка в СПА хотел в България варира средно от 50 до 150 лева за двойна стая. Определя се съответно от удобствата и звездите на хотела, от местоположението му – в известна или по-малко популярна дестинация, и от броя на желаните нощувки. Сравнително евтино е в дестинации, като Вършец, Добринище, Шипково и Чифлик, и малко по-скъпо – в Кюстендил, Старозагорски минерални бани, Девин и морските курорти – Поморие, Св. Константин и Елена и Бургаски минерални бани. Във Велинград цените са с голяма вариация, но там, подобно на Добринище и Хисаря, могат да се посетят и обществените минерални бани и басейни. За по-дълъг престой обикновено цената е с голяма отстъпка. В базовата цена на нощувката в голяма част от СПА хотелите се включва ползване на СПА помещенията в комплекса – басейн, сауна, парна баня, релакс стая, финтес и др. Понякога се добавя и закуска. В тези случаи дори туристите да не могат да отделят средства за допълнителните СПА услуги – масажи, терапии за лице и тяло, те ще могат да се възползват от благоприятното въздействие на минералната вода в басейна или парната баня. Към основната цена за нощувката могат да се закупят и преференциални СПА пакети, които почти всеки хотел формира индивидуално. Те включват няколко масажа и разкрасителна или антистрес процедура, като пакетната цена се ползва с отстъпка от тази на рецепция.

ТЕНДЕНЦИИТЕ В СПА ТУРИЗМА

Търсенето на СПА туризъм в България е нараснало 3 пъти за последните 5 години. По статистика на Google trends най-голямо търсене за почивка във Велинград – като голям спа център в България, има през месеците юли и август. Немалко хора избират да заместят традиционната морска почивка със СПА релаксираща ваканция, което обаче не дефинира изцяло СПА сезона. Хотелите и центровете в СПА дестинации са подходящи за почивка през цялата година. Разнообразието от цените в отделните региони и типове хотели позволява на хора и с малко, и с много възможности да планират своята СПА почивка.

В световен мащаб търсенето на СПА с цел пътуване и ваканция се е повишило 2 пъти от 2004 година насам. Интересът като че ли се провокира от развенчаването на убеждението, че СПА е за „красивите“ и за „богатите“. СПА услугите са се превърнали в лесен и достъпен метод за справяне със стреса и цялостно подобряване на душевното и физическо състояние. През последните години най-голямо е търсенето за wellness, което в превод означава състояние, при което тялото и съзнанието се чувстват добре. СПА философията разчита както на релаксиращите и лечебни процедури за тялото, така и на антистрес терапиите за успокоение на ума.

Данните също така показват и засилено присъствие на СПА туризма и СПА процедурите в интернет медийното пространство. Многократно са се увеличили медийните материали по тази тема, което кара все повече хора да се интересуват и възползват от тях. Колкото по-модерно, толкова по-търсено. С нарастващата популярност на СПА процедурите и релаксиращите и лечебни терапии се наблюдава и тенденцията на повишено предлагане, и съответно организиране на СПА почивки. Поради наличието на много минерални находища с над 800 вида минерална вода в почти изцяло незастроени дестинации в България, не е необичаен интересът на чужди и местни инвеститори именно към модерни СПА комплекси. Съдейки по глобалните тенденции, изглежда, че тези инвестиции са добре обосновани. Годишни спа номинации за първи път се провеждат през 2010 година в хотелски комплекс „РИУ Правец Голф и Спа Ризорт“ под патронажа на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма. След оспорвана надпревара призове в отделните категории получават: СПА дестинация – Сандански; СПА хотел на годината – СПА хотел Персенк; МЕДИКЪЛ СПА КОМПЛЕКС – Балнеохотел „Хисар“; Фирма за изграждане на СПА – „Акватек“; Фирма за СПА оборудване – „Антоанет ООД“; Фирма за СПА дизайн – „Александер СПА дизайн“; СПА верига на годината – „Виктория СПА“; СПА център на годината – „Виктория СПА – Дедеман“; СПА продукт на годината – „Талго“; Личност с най-голям принос за развитието на СПА – Златко Златанов.

Департамент „Природни науки“ на Нов български университет провежда анкетно проучване относно СПА туризма в България в периода 01 април – 01 май 2013 г. сред 60 човека. Анкетирани не работят в сферата на туризма. Сред тях попадат 38 жени и 22 мъже (Ганева и др., 2013).

Анкетирани са на възраст между 16-55+ години. Преобладават тези в границата 16-29 г. (40%) и 30-45 г.

Над половината от анкетирани са обвързани (58%) и по-малка част от тях са необвързани – 28%. Най-малка част от тях са с деца – само 8 човека от анкетирани, което е 13%.

Повечето от анкетирани имат близки познания относно това какво представлява СПА туризма, но нямат цялостна представа за всичко, което се включва в това понятие. Според някои то се изчерпва само с почивка, релакс, здравословно хранене и масаж. Често срещана грешка е бъркането на СПА туризъм с балнеолечение.

Най-често анкетирани практикуват тази форма на алтернативен туризъм веднъж годишно или от 2-5 пъти (табл. 2). Забелязва се, че немалък е и процентът на тези, които не практикуват изобщо СПА туризъм. Това може да се дължи на различни фактори, като недостатъчна информираност относно същността на понятието СПА, предлаганите услуги и продукти в тази сфера и високата им цена.

Таблица 2. Брой и относителен дял на анкетиранияте по честота на практикуване на СПА туризъм

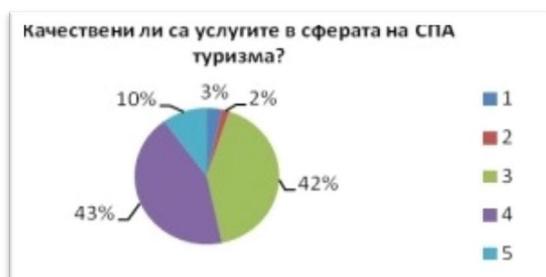
Колко пъти годишно практикувате	Брой	%
1	19	32%
2-5	18	30%
Над 5	9	15%
Не практикувам	14	23%

По-голяма част от анкетиранияте лица се възползват целогодишно от тази форма на алтернативен туризъм – 33% (табл. 3), на второ място по предпочитания се нареждат традиционните туризъм сезони – лято и зима, поради възможността за съчетаване на лятната и зимна почивка със СПА. Тази тенденция към сезонност вреди на туристическия бранш като цяло. Необходимо е да бъдат направени промени, за да се избегне тя и по този начин ще се отбележи по-голям ръст в икономиката.

Таблица 3. Брой и относителен дял на анкетиранияте по сезон за практикуване на СПА туризъм

През кой сезон практикувате СПА туризъм	Брой	%
Пролет	4	7%
Лято	14	23%
Есен	4	7%
Зима	15	25%
Целогодишно	20	33%

По-голяма част от анкетиранияте оценяват предлаганите услуги в сферата на СПА туризма като средно или много добри – 42% с оценка 3 и 43% с оценка 4 (фиг. 1). Немалко са и тези, които дават отлична оценка. Скалата за оценяване: 1- най-ниска оценка и 5 – най-висока оценка.

Фиг. 1. Съотношение на анкетиранияте по отношение на оценката за качество на услугата

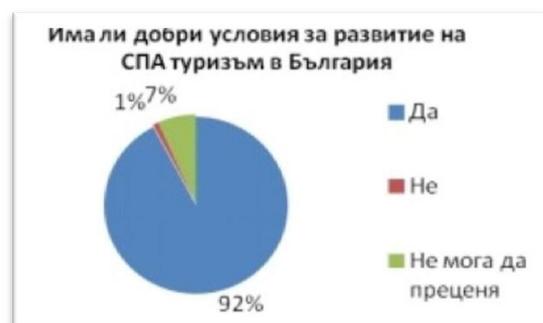
Наред с високата оценка на предлаганите услуги анкетиранияте споделят, че няма достатъчно изградени СПА центрове в България (табл. 4). Резултатът изненадва екипа, провел проучването, тъй като по негово мнение в почти всеки хотел в България има изграден такъв, а предлаганите услуги не са толкова разнообразни и нивото им е задоволително. От друга страна, тук анкетиранияте може да имат предвид специализирани

СПА центрове и да не визират малките семейни хотели, предлагащи отделни процедури.

Таблица 4. Брой и относителен дял на анкетиранияте по сезон за практикуване на СПА туризъм

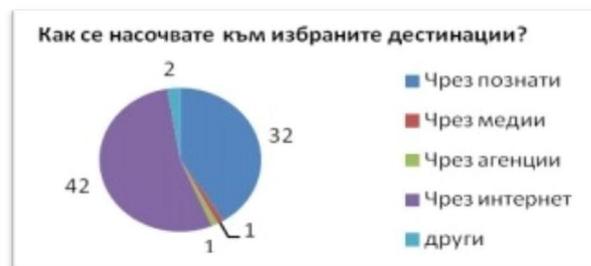
Достатъчно ли са СПА центрове в България	Брой	%
Да	17	28%
Не	24	40%
Не мога да преценя	19	32%

92% от анкетиранияте смятат, че има добри условия за развитие на СПА туризма в България (фиг. 2). Това се дължи на природните дадености на страната, ресурсите, с които тя разполага и не на последно място на изградената до момента материалнотехническа база.

Фиг. 2. Съотношение на анкетиранияте по отношение на условията за развитие на СПА туризъм

Глобалното използване на интернет оказва своето влияние върху начина, по който потребителят се информира за предлаганите услуги – 70% от анкетиранияте използват този начин за проучване и избор на дестинация (фиг. 3). Около 2% се насочват чрез агенции, което показва, че този традиционен начин за информиране не е достатъчно ефективен. Тук, обаче, трябва да се отчете фактът, че използвайки интернет не е изключено да използват он-лайн услуги на отделни туристически агенции. На второ място са тези, които се доверяват на познати (53%), което е най-лесният и най-сигурният от гледна точка на потребителя начин.

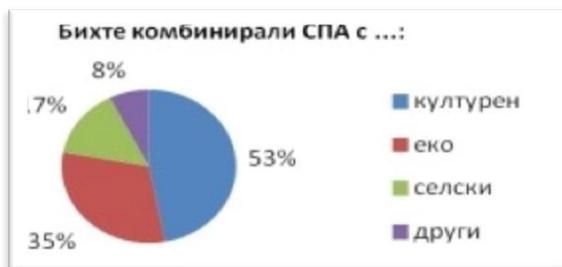
Фиг. 3. Брой на анкетиранияте по отношение на начина за избор на дестинация

От проведената анкета се вижда, че българинът не държи само на една дестинация, а обича да разнообразява (фиг. 4).

Фиг. 4. Съотношение на анкетираните по избор на дестинация

Изследването сочи, че най-предпочитаната форма на алтернативен туризъм, съчетана със СПА, е културен (53%), на следващо място се нарежда екотуризмът, следван от селски туризъм и други форми (фиг. 5).

Фиг. 5. Съотношение на анкетираните по отношение комбиниране на СПА туризъм с друга форма на алтернативен туризъм

По-голям процент от анкетираните (68%) биха използвали услугата „детски аниматор“ за своите деца. Това се дължи на факта, че по този начин биха имали повече време за себе си.

Таблица 5. Предпочитани дестинации

1. Велинград - 28
2. Хисар - 7
3. Сандански - 5
4. Поморие - 3
5. Чифлика - 2
Трявна
Банско
Боровец
6. Кюстендил
Вършец
Девня
Варна
Сапарева баня
Разлог
Шипково
Слънчев бряг

Резултатите показват, че СПА туризмът привлича с възможността за почивка, тонус и възстановяване на организма, премахване на стреса и откъсване от забързаното ежедневие. Като най-емблематично място за СПА туризъм в България анкетираните са определили дестинациите, показани на табл. 5.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На базата на посочените резултати могат да се направят следните изводи:

- Голяма част от населението на България не е наясно какво представлява СПА туризмът;
 - Интересът към този вид туризъм е в процес на нарастване;
 - Залага се на качеството на предлаганата продукция;
 - Познатите и интернет са основните източници на информация за обектите на СПА туризъм;
 - Практикува се цялостно и има потенциал за развитие;
 - Може да се практикува в комбинация с много други форми на алтернативен туризъм;
 - Качеството на туристическия продукт е относително високо.
- Въз основа на направените изводи, могат да се очертаят следните основни препоръки в посока развитието на СПА туризма в България:
- маркетинг и реклама на българските дестинации за СПА туризъм както в България, така и в чужбина;
 - подобряване на предлагания туристически продукт като комплекс от услуги;
 - комбинация с други видове туризъм;
 - предлагане на услуги за цялостно практикуване на СПА туризъм;
 - подобряване на туристическата инфраструктура и суперструктура.

Източници

1. Ганева, В., Нориева, В., Димитров, Й., Василева, П., Берберова, Р. 2013. Анализ на анкетно проучване за СПА туризма в България. Екологизация 2013, Нов български университет – София.
2. <https://www.google.com/trends/>.
3. www.bgvakancia.com/.
4. www.bulgariatravel.org/.
5. www.spa.start.bg/.
6. www.turizamiodih.com/.
7. www.visitbulgaria.net/.